

วิวาทะทางการเมืองว่าด้วย การสร้างเขื่อนดอนสะโฮง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

The Political Controversy on Don Sahong Dam in
Champasak Province, Lao People's Democratic Republic

สุพิชฌาย์ ปัญญา¹

บทคัดย่อ

ถึงแม้ว่ากระแสต่อต้านการสร้างเขื่อนไซยะบูลี (Xaygnabouli) ดำเนินอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลลาวยังคงประกาศเดินหน้าโครงการก่อสร้างเขื่อนดังกล่าว โดยมีหวั่นต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของภาคประชาสังคม ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 รัฐบาลลาวได้ประกาศโครงการก่อสร้างเขื่อน อันมีชื่อว่า เขื่อนดอนสะโฮง โดยรัฐบาลลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับกับความต้องการบริโภคกระแสไฟฟ้าในบริเวณลาวใต้ ภายใต้โครงการแบตเตอรี่แห่งเอเชียหรือหม้อไฟแห่งเอเชีย ดังที่ปรากฏขึ้นในยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของสปป.ลาว ผลจากโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงได้นำไปสู่ทั้งกระแสการสนับสนุนและต่อต้าน จนนำไปสู่วิวาทะทางการเมืองหรือข้อถกเถียงทางการเมืองระหว่างรัฐบาลลาวและภาคประชาสังคม ที่ต่างฝ่ายต่างมีเหตุปัจจัยที่นำไปสู่รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการต่อสู้และการต่อรองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเองในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: เขื่อนดอนสะโฮง รัฐบาลลาว สปป.ลาว นโยบายหม้อไฟแห่งเอเชีย

¹ อาจารย์ประจำสำนักวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

Although the civil society has been resisting and criticizing the Xaynabouli dam project but Lao government has been constructing the dam. Moreover, In November 2013 Lao government announced Don Sahong run-of-river dam project will sell all of the electricity to Electricite du Laos for domestic consumption amid rising demand for power in the southern part of Laos under the Battery of Asia policy in Lao socio-economic development. This issue has been criticized by civil society because of its impacts but Lao government has been supporting the dam, that lead to the political controversy between Lao government and civil society. Each group has a different factor in order to bargaining to archive their goals about the dam.

Keywords: Don Sahong Dam, Lao government, Lao PDR, Battery of Asia policy

ถึงแม้ว่ากระแสการต่อต้านเขื่อนไซยะบูลี (Xayabouli Dam) ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่องจากภาคประชาสังคมและนานาชาติที่เล็งเห็นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอันเกิดจากการสร้างเขื่อนดังกล่าว แต่รัฐบาลลาวกลับไม่สนใจเสียงวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้ และประกาศเดินทางโครงการสร้างเขื่อนไซยะบูลี ค.ศ.2013 ซึ่งปัจจุบันก่อสร้างเสร็จสิ้นไปแล้วกว่าร้อยละ 21 (ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, 2014: ออนไลน์) ยิ่งไปกว่านั้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2013 รัฐบาลลาวได้ประกาศดำเนินการโครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่บริเวณสัพพันดอน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว อันมีนามว่า “ดอนสะโฮง” (Don Sahong Dam) ภายหลังจากศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบถึง 7 ปี โครงการการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงเป็นหนึ่งในโครงการของนโยบายหม้อไฟแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Battery of South East Asia) ของรัฐบาลลาว ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตกระแสไฟฟ้าส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านและตอบสนองต่อความต้องการบริโภคกระแสไฟฟ้าภายในประเทศ ผลจากการประกาศโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงได้นำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์จากบรรดาภาคประชาสังคม อันประกอบด้วย องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ นักวิชาชีพด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อม รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง อันมีสาเหตุมาจากที่รัฐบาลลาวประกาศดำเนินการโครงการดังกล่าวโดยปราศจากการรับฟังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของภาคประชาสังคม ประเทศเพื่อนบ้านและคณะกรรมการแม่น้ำโขง โดยรัฐบาลลาวอ้างว่า โครงการเขื่อนดอนสะโฮงนั้น เป็นขอบเขตอำนาจอธิปไตยภายในรัฐ รวมทั้งรัฐบาลลาวได้ตีความว่าเขื่อนดอนสะโฮงไม่ได้อยู่บนลำน้ำสายหลักของแม่น้ำโขงทั้งหมด เพียงแค่ใช้พื้นที่บนแม่น้ำโขงเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดกระแสการต่อต้านโครงการเขื่อนดอนสะโฮงขึ้นจากภาคประชาสังคม จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อหยุดยั้งการดำเนินการก่อสร้างเขื่อนดอนสะโฮงในรูปแบบต่างๆ

ดังนั้นในบทความชิ้นนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงที่นำไปสู่การต่อสู้และต่อรองเชิงอำนาจระหว่างรัฐบาลลาวกับกลุ่มภาคประชาสังคม หรือที่เรียกว่าเป็น “วิวาทะทางการเมือง” (Political controversy) โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา อันนำไปสู่ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงภายในสปป.ลาว ผ่านการรวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข่าวสารที่เกี่ยวกับโครงการดังกล่าวในเว็บไซต์สื่อกระแสหลักของสปป.ลาว และเว็บไซต์ของภาคประชาสังคมที่ออกมาต่อต้านการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงอย่างไรก็ตามก่อนที่จะกล่าวถึงวิวาทะทางการเมืองของทั้ง 2 กลุ่มนี้ ในเบื้องต้นของบทความชิ้นนี้จะกล่าวถึงแนวคิดที่ใช้ในงานนี้และข้อมูลทั่วไปของเขื่อนดอนสะโฮงเพื่ออธิบายถึงความสำคัญของบริเวณสี่พันดอนต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาในแม่น้ำโขง

ข้อมูลทั่วไปของเขื่อนดอนสะโฮงแขวงจำปาสัก สปป.ลาว

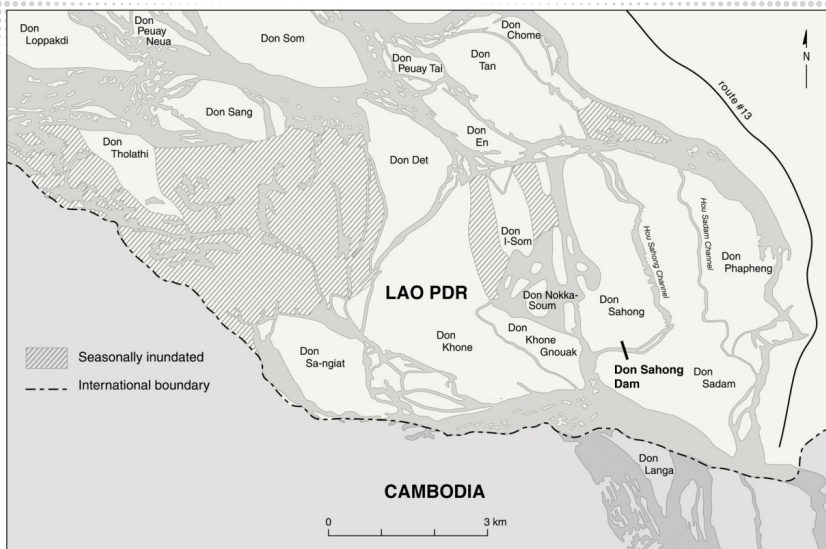
ในงานศึกษาของ Diokmo และ Van Chinh (2006, pp. 1-2) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำโขง ในฐานะที่เป็นแม่น้ำที่มีขนาดใหญ่ และเต็มไปด้วยความหลากหลายทางนิเวศวิทยาและวัฒนธรรม เพราะในบริเวณที่แม่น้ำโขงไหลผ่านนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ จีน เมียนมาร์ สปป.ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม อย่างไรก็ตามภายหลังจากการก่อตั้งโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้นำไปสู่การพัฒนาในแม่น้ำโขงที่มีจำนวนมากยิ่งขึ้นและการพัฒนาดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ทันสมัย อันมุ่งเน้นแต่การอุปโภคบริโภคมากกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การสร้างเขื่อนในจีนบนแม่น้ำโขง ที่ปิดกั้นเส้นทางน้ำของแม่น้ำโขงและส่งผลกระทบต่อประเทศที่อยู่บริเวณแม่น้ำโขงตอนล่างและระบบนิเวศวิทยาในแม่น้ำโขงอีกด้วย ส่วนสาเหตุที่การพัฒนาให้ทันสมัยได้รับความนิยมบนแม่น้ำโขงนั้น จากงานศึกษาของยศ สันตสมบัติ และคณะ (2014, น.3-6) พบว่า ปัจจุบันหลากหลายประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเวลานี้เป็นสังคมเปลี่ยนผ่าน (Transitional societies) นั่นคือการเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ท่ามกลางกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ ได้ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจมากยิ่งขึ้น เพื่อแย่งชิงดึงดูดทรัพยากรมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในแง่ของการสร้างเขื่อนเหมืองแร่และไร่นาขนาดใหญ่ ดังจะเห็นได้จากการตัดสินใจประกาศเดินหน้าการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงจากรัฐบาลลาว ที่ถือเป็นการดำเนินการโดยปราศจากการรับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการแม่น้ำโขง รวมถึงเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของภาคประชาสังคมในประเทศดังกล่าว

เขื่อนดอนสะโฮง (Don Sahong Dam) เป็นอีกหนึ่งเขื่อนที่จะก่อสร้างบนแม่น้ำโขง ในบริเวณสี่พันดอน แขวงจำปาสัก สปป.ลาว หรือแม่น้ำโขงตอนล่างสี่พันดอน (Siphandone) ตั้งอยู่บริเวณพรมแดนของสปป.ลาว และกัมพูชา ตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขาตงรักในทางทิศตะวันตกและที่ราบสูงโบลเวน (Bolovens Plateau) ในทางทิศตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากสี่พันดอนประกอบด้วยเกาะแก่งเป็นจำนวนมาก จึงทำให้สี่พันดอนได้รับการขนานนามว่าเป็นแหล่งนิเวศวิทยาที่มีอุดมสมบูรณ์ที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงตอนล่างกว่าล้านชีวิต เนื่องจากสี่พันดอนเป็นเส้นทางอพยพของพันธุ์ปลากว่า 205 ชนิดในแม่น้ำโขง รวมถึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของโลมาอิรวดี ซึ่งเป็นปลาโลมาน้ำจืดที่สามารถพบเห็นได้ในแม่น้ำโขงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้สี่พันดอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแม่น้ำโขง ดังที่ในงานศึกษาของ Hill and Hill (2009 อ้างถึงใน IUCN, 2009, pp.70-74) ได้กล่าวว่า “สี่พันดอน คือแหล่งนิเวศวิทยาที่มีลักษณะเฉพาะอันจำเป็นต่อภาคพื้นดินของแม่น้ำโขงตอนล่างทั้งหมด ในพื้นที่นั้นเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หายาก ที่ทุกคนต่างพยายามอนุรักษ์เกาะแก่งทั้งหมดจากการพัฒนา” ที่สำคัญสี่พันดอนยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของผู้คนกว่าล้านคนในสปป.ลาว ไทย กัมพูชา และสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) ในเวียดนาม ดังเช่นในประเทศกัมพูชา กว่าร้อยละ 75 ของปลาในโตนเลสาป (Tonle Sap) ขึ้นอยู่กับการอพยพของปลาที่อยู่ในสี่พันดอน

ในช่วงหน้าแล้ง และโตนเลสาปถือมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกัมพูชา เพราะโตนเลสาปเป็นแหล่งผลิตอาหารอันดับ 2 ของประเทศ กัมพูชา ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนกว่า 100,000 คนที่อาศัยอยู่บริเวณสี่พันดอนต่างพึ่งพิงแม่น้ำโขงในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเลี้ยงชีพและเป็นแหล่งรายได้ โดยวิถีการผลิตของประชาชนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและจำนวนของแม่น้ำโขง ซึ่งอาชีพการประมงถือเป็นรายได้หลักและเป็นแหล่งวัตถุดิบอาหารที่สำคัญจนนำไปสู่การคิดค้นและพัฒนาเทคนิคการประมงใหม่ๆ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในบริเวณสี่พันดอนมีฮูสะโฮง (HouSahong) อันเป็นที่รู้จักจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวว่าเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับการอพยพของปลาชนิดต่างๆ รวมถึงมีขนาดที่เหมาะสมที่ทำให้ปลาชนิดต่างๆสามารถอพยพได้อย่างราบรื่น จนประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวได้กล่าวว่า “หากฮูสะโฮงถูกกั้น ประชาชนที่อาศัยอยู่เวียงจันทน์ก็จะมีปลาเพียงพอต่อการบริโภค”

อย่างไรก็ตามภายหลังจากการพัฒนาในแม่น้ำโขงที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อน การสร้างถนน การทำเหมืองแร่และการตัดไม้ทำลายป่า ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อระบบนิเวศวิทยาน้ำโขง จนนำไปสู่การขยายตัวของจำนวนดินตะกอนและเนินทรายในแม่น้ำโขง อันส่งผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อการวางไข่และการเพาะพันธุ์ปลาในแม่น้ำโขง เนื่องจากดินตะกอนทำให้การแทรกซึมของแสงแดดลดลงและส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชน้ำต่างๆ

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงเส้นทางไหลผ่านของแม่น้ำโขงตอนล่าง
และโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง

ที่มา: องค์การแม่น้ำสากล, ม.ป.ป.: ออนไลน์

จากที่กล่าวถึงในช่วงต้นพบว่าฮูสะโฮงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศวิทยาและพันธุ์ปลาต่างๆ ในแม่น้ำโขงตอนล่าง อย่างไรก็ตามในเดือนมีนาคม ค.ศ.2006 รัฐบาลลาวได้ทำบันทึกความเข้าใจกับบริษัท Mega First Cooperation Berhad (หรือ MFCB) ซึ่งเป็นบริษัทสัญชาติมาเลเซียในการศึกษาความเป็นไปได้ของการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงซึ่งเขื่อนดอนสะโฮงจะมีความสูงประมาณ 30-32 เมตร สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ประมาณ 240-360 เมกกะวัตต์ วัตถุประสงค์หลักของการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงคือการตอบสนองต่อความต้องการบริโภคไฟฟ้าในบริเวณลาวได้ รวมถึงยังสามารถส่งออกกระแสไฟฟ้าไปยังประเทศไทยและกัมพูชาตามนโยบายหม้อไฟแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Battery of South East Asia) ที่ถูกระบุไว้ในแผน

พัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติ 5 ปี ครั้งที่ 7 (2010-2015) เนื่องจาก สปป.ลาว ยังคงเป็นประเทศด้อยพัฒนาที่ยังขาดแคลน ซึ่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคและคุณภาพชีวิต ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การสร้างเขื่อนในสปป.ลาวนั้น จะสามารถนำรายได้จากการขายกระแสไฟฟ้าให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านมาใช้ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งสามารถบรรลุยุทธศาสตร์ การจัดการความยากจน และหลุดพ้นจากประเทศด้อยพัฒนา ก่อน ค.ศ. 2020 อันเป็นวาระการประชุมของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ครั้งที่ 6 ที่นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศระยะยาวของสปป.ลาวโดยอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความเสมอภาคและยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่ระบบตลาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีความจำเป็น การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านความมั่นคง ด้านอาหาร การบริการทางสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน ค.ศ.2013 ทางบริษัท MFBC ได้ประกาศเตรียมการสร้างเขื่อนดังกล่าวหลังจากศึกษา มาเป็นระยะเวลา 7 ปี โดยนาย Peter Hawkins ผู้จัดการด้านสิ่งแวดล้อมของ เขื่อนดอนสะโฮงได้อธิบายถึงรูปแบบการก่อสร้างเขื่อนที่สามารถสร้าง ประสิทธิภาพสูงสุดและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเส้นทางอพยพของปลาในแม่น้ำโขง เนื่องจากโครงการเขื่อนดอนสะโฮงนั้น ไม่ได้ อยู่บนเส้นทางแม่น้ำโขงสายหลัก หากแต่ใช้พื้นที่เพียงร้อยละ 15 ของจำนวน แม่น้ำโขงทั้งหมดเท่านั้น (Somsak Phongkhao, 2013: ออนไลน์) ดังนั้น รัฐบาลลาวจึงประกาศเดินหน้าโครงการดังกล่าว โดยมีได้ปรึกษาหารือ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง ประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน และประเทศเพื่อนบ้าน อย่างกัมพูชา ไทย และเวียดนาม จึงนำไปสู่การ ตื่นตัวของภาคประชาสังคมที่เล็งเห็นถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากเขื่อน ดอนสะโฮง จนก่อให้เกิดวิาทะทางการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับ ผลกระทบด้านลบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนริมฝั่งโขง เพื่อตอรองให้รัฐบาลลาวยุติโครงการดังกล่าว

การตื่นตัวของภาคประชาสังคมและนานาชาติ ต่อโครงการเขื่อนดอนสะโฮง

ภายหลังจากที่รัฐบาลลาวประกาศเดินหน้าโครงการเขื่อนดอนสะโฮงในแขวงจำปาสัก ซึ่งอยู่บริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง อันมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้นิยมสองฝั่งโขงดังที่กล่าวถึงในข้างต้น ประเด็นดังกล่าวได้นำไปสู่การต่อต้านของภาคประชาสังคมในแม่น้ำโขง อันประกอบด้วย กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ นักวิชาชีพด้านการพัฒนาและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและนานาชาติ (ThaiPublica, 2014: ออนไลน์) จากข้อมูลขององค์การแม่น้ำสาขาสกลและสมาพันธ์แม่น้ำแห่งกัมพูชา (2014: ออนไลน์) ได้ออกมาประเมินผลกระทบด้านลบอันจะเกิดภายหลังจากที่เขื่อนดอนสะโฮงก่อสร้างเสร็จสิ้นไม่ว่าจะเป็นผลกระทบที่ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่พึ่งพิงแม่น้ำโขงในการหาเลี้ยงชีพ เนื่องจากในบริเวณสี่พันดอนมีพันธุ์ปลาเป็นจำนวนกว่า 205 ชนิด หากโครงการเขื่อนดอนสะโฮงขวางกั้นแม่น้ำโขงทั้งหมดก็จะนำไปสู่ปัญหาเส้นทางการอพยพของปลาตลอดทั้งปี และจะส่งผลกระทบต่อชาวประมงที่ทำมาหากินในบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่าง นอกจากนี้แล้วยังส่งผลกระทบต่อปลาโลมาอิรวดี ที่ถือว่าเป็นปลาโลมาน้ำจืดที่พบเห็นได้เพียงที่แม่น้ำโขงตอนล่างเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Ryan (2014, pp.7-8) เกี่ยวกับผลกระทบจากเขื่อนดอนสะโฮงที่มีต่อปลาโลมาอิรวดี ได้แสดงให้เห็นว่า การขุดเจาะเพื่อก่อสร้างเขื่อนนั้น จะส่งเสียงดังรบกวนปลาโลมาอิรวดีและอาจส่งผลเสียหายต่อระบบประสาทของปลาโลมาอิรวดีจนทำให้ไม่สามารถหาอาหารตามปกติเช่นเดียวกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อื่นๆ ที่พบว่าเขื่อนจะปิดกั้นเส้นทางอพยพของปลา รวมทั้งหยุดยั้งการไหลของตะกอนในแม่น้ำโขงซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการภาคเกษตรกรรม (สำนักข่าวอิสรฯ, 2013: ออนไลน์) ดังนั้นการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงจึงส่งผลกระทบด้านลบกับสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพของแม่น้ำโขงลดลง นอกจากผลกระทบด้านลบที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว

ภาคประชาสังคมยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การสร้างเขื่อนในบริเวณแม่น้ำโขงตอนล่างนั้น เป็นการผลักดันโดยปราศจากการศึกษาผลกระทบข้ามพรมแดนอย่างพอเพียง รวมถึงไม่มีการปรึกษาหารือร่วมกับประชาชนในพื้นที่และภูมิภาค และคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC)

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่กระบวนการต่อสู้และต่อรองเชิงอำนาจของกลุ่มภาคประชาสังคมผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยภาคประชาสังคมได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแม่น้ำโขงและผลกระทบด้านลบอันจะเกิดภายหลังจากโครงการเขื่อนดอนสะโฮงก่อสร้างเสร็จสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งจดหมายเปิดผนึกถึงรัฐบาลลาว คณะกรรมการแม่น้ำโขงและรัฐบาลของประเทศสมาชิกในโครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในการพิจารณาผลกระทบของการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงอีกครั้งเนื่องจากทั้ง 3 ภาคส่วนต่างเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนากระแสหลักบนแม่น้ำโขงและมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวกับแม่น้ำโขง รวมถึงจัดการประชุมนานาชาติระดับภูมิภาคในประเด็น “เขื่อนดอนสะโฮงในลาว: ความคิดเห็นของกัมพูชา ไทย และเวียดนาม” ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2014 และออกแถลงการณ์ “หยุดเขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลัก – หยุดการลงทุนทั้งหมด” เพื่อประกาศจุดยืนของภาคประชาสังคมในฐานะผู้ต่อต้านโครงการเขื่อนดอนสะโฮงแถลงการณ์ดังกล่าว สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า “ภาคประชาสังคมเรียกร้องไม่ให้มีการลงทุนใดๆ ในโครงการเขื่อนทั้งหมดในแม่น้ำโขง ให้ทุกธนาคารหยุดให้กู้เพื่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงทั้งหมดและให้รัฐบาลของประเทศแม่น้ำโขงตระหนักถึงผลกระทบและความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงเคารพสิทธิของพวกเขาในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รัฐบาลของประเทศแม่น้ำโขงจะต้องใช้ความพยายามทั้งหมด ในการให้การก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงสายหลักยุติลงทันทีและทำให้แน่ใจได้ว่า จะไม่มีการทำข้อตกลงใดๆ อีกในอนาคตและสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงอีกต่อไป ในท้ายที่สุด ในขณะที่สัญญาสัมปทานของเขื่อนดอนสะโฮงยังไม่ได้รับการลงนามและยังไม่มีธนาคารใดที่ประกาศต่อสาธารณะว่าจะให้เงินกู้

สำหรับโครงการนี้ เราขอเรียกร้องให้ไม่มีการลงทุนใดๆ สำหรับโครงการที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงนี้โดยเด็ดขาด” (ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, 2014: ออนไลน์)

ส่วนทัศนคติของคณะกรรมการแม่น้ำโขง(Mekong River Commission: MRC) ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ส่งเสริมและประสานงานด้านการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำ และทรัพยากรอันเกี่ยวเนื่องอื่นๆแบบยั่งยืน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก อันได้แก่ สปป.ลาว ไทย เวียดนาม และกัมพูชา รวมถึงการจัดหาข้อมูลข่าวสารวิทยาศาสตร์และให้คำแนะนำด้านนโยบาย (คณะกรรมการแม่น้ำโขง, ม.ป.ป.: ออนไลน์) พบว่า รัฐบาลลาวได้แจ้งให้คณะกรรมการแม่น้ำโขงทราบภายใต้ระเบียบปฏิบัติเรื่องการแจ้ง การปรึกษาหารือล่วงหน้า และข้อตกลง (Procedures for Notification, Prior consultation and Agreement: PNPCA) ตามข้อตกลงแม่น้ำโขง ค.ศ. 1995 (สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต, 2014: ออนไลน์) ถือเป็นเพียงการ “แจ้งเพื่อทราบ” เท่านั้นว่าจะดำเนินการก่อสร้างเขื่อนดอนสะโฮงภายใน ค.ศ. 2013 และอ้างว่าพื้นที่ของเขื่อนดอนสะโฮงเป็นขอบเขตอำนาจอธิปไตยของสปป.ลาว และใช้พื้นที่แม่น้ำโขงเพียงส่วนน้อยเท่านั้นรัฐบาลลาวจึงไม่ได้ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการแม่น้ำโขงและประเทศสมาชิกเกี่ยวกับโครงการเขื่อนดอนสะโฮง แต่ภายหลังจากที่มีกระแสการคัดค้านจากภาคประชาสังคมรวมถึงการหยิบยกประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดจากเขื่อนดอนสะโฮงสู่เวทีสาธารณะ ดังนั้นคณะกรรมการแม่น้ำโขงจึงจัดการประชุมวาระพิเศษที่นครหลวงเวียงจันทน์ใน ค.ศ. 2014 โดยมีมติตกลงให้นำเสนอโครงการเขื่อนดอนสะโฮงเข้าสู่การพิจารณาอีกครั้งในการประชุมระดับรัฐมนตรีของ 4 ประเทศสมาชิกในคณะกรรมการแม่น้ำโขง โดยสาเหตุที่ต้องมีการประชุมหารือเกี่ยวกับเขื่อนดอนสะโฮงเพิ่มเติมอีกครั้ง เนื่องจากกองประชุมในวาระพิเศษนี้ ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการบังคับใช้ข้อตกลงว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงที่มีต่อโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ทั้งนี้ผู้แทนของรัฐบาลกัมพูชาและเวียดนาม เห็นว่ารัฐบาลลาวจะต้องนำเสนอโครงการเขื่อนดอนสะโฮงเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือของ

คณะกรรมการแม่น้ำโขง ก่อนที่จะมีการก่อสร้าง เนื่องจากเป็นโครงการที่อยู่บนแม่น้ำโขงที่เป็นแม่น้ำนานาชาติของทั้ง 6 ประเทศ และการสร้างเขื่อนจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำโขงตอนล่างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นผลของการประชุมหารือวาระพิเศษในประเด็นเขื่อนดอนสะโฮงนี้ จะได้ถูกพิจารณาอีกครั้งในกองประชุมระดับรัฐมนตรีของคณะกรรมการแม่น้ำโขงกับการประชุมสุดยอดผู้นำรัฐบาลของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ครั้งที่ 2 ที่จะจัดขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 2014 ที่ประเทศเวียดนาม จึงทำให้รัฐบาลลาว และบริษัท MFCB ต้องยุติการดำเนินงานก่อสร้างเขื่อนดอนสะโฮงเป็นการชั่วคราว (ทรงฤทธิ์ โพนเงิน, 2014: ออนไลน์)

ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชา เวียดนาม และไทย ที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนดอนสะโฮง ได้ออกมาแสดงท่าทีเรียกร้องให้รัฐบาลลาวพิจารณาเรื่องการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงขึ้นมาใหม่ ภายหลังจากการสำรวจเส้นทางอพยพของปลาร่วมกับรัฐบาลลาว แล้วพบว่าบางเส้นทางไม่มีความน่าเชื่อถือ รัฐบาลลาวควรจะทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ถึงแม้ว่ารัฐบาลลาวจะออกมายืนยันว่าเขื่อนดอนสะโฮงนั้นใช้พื้นที่เพียงร้อยละ 15 ของแม่น้ำโขงเท่านั้น แต่รัฐบาลกัมพูชาเกรงว่าการสร้างเขื่อนดังกล่าวจะนำมาซึ่งความเสียหายต่อโตนเลสาป (Tonle Sap) ในฐานะที่เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวกัมพูชา จึงทำให้ชาวกัมพูชาบางส่วนที่อาศัยอยู่บริเวณโตนเลสาปออกมาเรียกร้องต่อรัฐบาลกัมพูชาให้ออกมาแสดงจุดยืนต่อต้านเขื่อนดอนสะโฮงเช่นเดียวกับไทยและเวียดนามที่ออกมาเรียกร้องให้สปป.ลาวยุติโครงการสร้างเขื่อนดังกล่าว

จากคำแถลงการณ์ของภาคประชาสังคม รวมถึงท่าทีของคณะกรรมการแม่น้ำโขงและกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ได้นำไปสู่วิวัฒนาการทางการเมืองที่ภาคประชาสังคมออกมาต่อต้านและต่อรองผ่านการเขียนจดหมายเปิดผนึกออกคำแถลงการณ์เรียกร้องให้ยุติการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง พร้อมทั้งลงนามต่อต้านโครงการเขื่อนดอนสะโฮง รวมถึงการ

ประชุมพิจารณาเรื่องเขื่อนดอนสะโฮงโดยคณะกรรมการแม่น้ำโขง กลุ่มเหล่านี้ได้ใช้ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสาเหตุหลักในการต่อต้านการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงส่วนรัฐบาลลาวกลับไม่ได้เพิกเฉยต่อเสียงของภาคประชาสังคมแต่อย่างใด หากแต่พยายามสร้างข้อถกเถียงหรือวิาทะชุดใหม่เพื่อโต้แย้งกับภาคประชาสังคมเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขง โดยรัฐบาลลาวได้จ้างผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศ ในการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาที่เกิดจากการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง ดังที่จะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

การสนับสนุนของรัฐบาลลาวภายใต้นโยบายหม้อไฟ แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจุบันเขื่อนในสปป.ลาวกว่า 23 แห่ง ได้ถูกสร้างเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และยังมีอีก 10 แห่งที่อยู่ระหว่างการก่อสร้างอย่างไรก็ตามยังคงมีอีก 2 โครงการที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากภาคประชาสังคมและนักสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง คือ เขื่อนไซยะบูลี (Xayabouli Dam) และเขื่อนดอนสะโฮง (Don Sahong Dam) เนื่องจากเขื่อนทั้ง 2 แห่งก่อดังอยู่บริเวณแม่น้ำโขงกระแสหลัก ที่เป็นแม่น้ำนานาชาติระหว่าง 6 ประเทศ และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บนสายน้ำแห่งนี้ อย่างไรก็ตามสปป.ลาวเป็นประเทศที่มีแม่น้ำโขงไหลผ่านร้อยละ 35 ของแม่น้ำโขงทั้งหมด ซึ่งมากกว่าประเทศอื่นๆในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง จึงทำให้สปป.ลาวสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ริมฝั่งโขงและทรัพยากรจากแม่น้ำโขงเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้แม่น้ำโขงจึงมีบทบาทเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของสปป.ลาว รวมถึงการส่งออกกระแสไฟฟ้าที่กลายเป็นอีกหนึ่งรายได้หลักของสปป.ลาว จากข้อมูลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2011, pp.23-24) พบว่า ในระหว่าง ค.ศ. 2006-2010 ค่าเฉลี่ยของ

การผลิตกระแสไฟฟ้าของสปป.ลาวเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.12 ตามราคาท้องตลาด ซึ่งครอบคลุมร้อยละ 3 ของ GDP และบรรลุร้อยละ 97 ตามแผนเป้าหมาย ในแต่ละปีการผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.3 โดยภาคส่วนของกระแสไฟฟ้า แบ่งเป็นร้อยละ 15 ของการผลิตภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด

ส่วนเขื่อนดอนสะโฮง ถือเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่โดยรัฐบาลลาวได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเขื่อนดังกล่าวในฐานะที่เป็นแหล่งพลังงานไฟฟ้า เพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคไฟฟ้าในบริเวณลาวใต้ รวมถึงแหล่งรายได้ทางเศรษฐกิจจากการนำกระแสไฟฟ้าไปขายยังประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วยดังที่ รัฐบาลลาวได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติ 5 ปี ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2010-2015 ให้มีการส่งเสริมการสร้างเขื่อนพลังงานไฟฟ้าภายในประเทศ เช่นเดียวกับการท่องเที่ยว เหมืองแร่ และการลงทุนจากต่างประเทศ (Ministry of Planning and Investment, 2011, pp. 99-101) เนื่องจากสปป.ลาว เป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญเป็นจำนวนมาก ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง รวมถึงเขื่อนอื่นๆภายในประเทศ ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของสปป.ลาวที่มีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนและหลุดพ้นจากสภาวะด้อยพัฒนา ก่อน ค.ศ. 2020 รัฐบาลลาวได้มุ่งเน้นการพัฒนาให้ทันสมัยกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นลำดับสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังที่จะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ในการประชุมรัฐบาลลาวครั้งที่ 7 ค.ศ. 2000 ว่า “ต่อสู้กับความยากจนผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชนบทและการมีส่วนร่วมของประชาชน” (Fighting poverty through human resource development, rural development and people’s participation) (Lao PDR, n.d., p.1) ด้วยเหตุนี้ความต้องการหลุดพ้นจากสภาวะด้อยพัฒนาและการขจัดความยากจนภายในประเทศ ถือเป็นปัจจัยผลักดันของรัฐบาลลาวในการส่งเสริมโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ที่ส่งผลให้รูปแบบของการพัฒนาในสปป.ลาว

มีมิติของการพัฒนาให้ทันสมัยมากกว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ของภาคประชาสังคมในท้ายที่สุด

อย่างไรก็ตามการต่อต้านจากภาคประชาสังคมได้ส่งผลให้รัฐบาลลาวต้องออกมาแถลงการณ์เกี่ยวกับรายละเอียดของเขื่อนดอนสะโฮงเพิ่มเติม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคประชาสังคมว่า เขื่อนดอนสะโฮงนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกระทรวงพลังงานและบ่อแร่แห่งสปป.ลาว เป็นตัวแทนของรัฐบาลลาวในการดูแลและรับผิดชอบการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงโดยผู้แทนของกระทรวงดังกล่าวได้ออกมาประกาศว่า เขื่อนดอนสะโฮงนั้น ใช้น้ำที่แม่น้ำโขงเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลลาวยังสร้างความเชื่อมั่นผ่านการจ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศให้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้และผลกระทบของเขื่อน และผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวว่า เขื่อนดอนสะโฮงเต็มไปด้วยมายาคติเกี่ยวกับการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนผู้ไม่เข้าใจรายละเอียดของโครงการดังกล่าว ส่วนหลักฐานอ้างอิงที่ภาคประชาสังคมนำมาใช้ในการอธิบายผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นข้อมูลที่ล้าสมัยและประกอบด้วยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญผู้เชี่ยวชาญยังได้กล่าวอีกว่า “มายาคติที่หลายๆคนเชื่อนั้น ไม่เป็นความจริง” ส่วนของปลาโลมาอิรวดีนั้น พบว่า ปกติปลาโลมาอิรวดีนั้นมีความรู้สึกไวต่อตะกอนอยู่แล้ว และในแม่น้ำโขงเองก็มีตะกอนเป็นจำนวนมากและทางรัฐบาลลาว รวมถึงผู้เชี่ยวชาญต่างพยายามให้ดินตะกอนในแม่น้ำโขงลดลง (Vientiane Times, 2013: ออนไลน์)

นอกจากนี้รัฐบาลลาวได้ปฏิญาณว่าจะสร้างเขื่อนด้วยความรับผิดชอบต่อ การออกแบบเขื่อนดอนสะโฮงให้เป็นมิตรแก่สิ่งแวดล้อม รวมทั้งเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาสังคมในการออกแบบเขื่อนขั้นตอนสุดท้าย และทางรัฐบาลลาวมั่นใจว่าโครงการดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อแม่น้ำโขงตอนล่าง รวมถึงผู้คนที่ยอาศัยอยู่บนต้นน้ำอีกด้วย ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงมีการเชิญชวนให้มีการเข้าเยี่ยมชมโครงการดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงข้อมูลเกี่ยวกับ

เส้นทางอพยพของปลาในแม่น้ำโขงว่าในบริเวณฮู่เสงนั้น ยังมีเส้นทางอพยพอื่นๆ ได้แก่ ฮู่เสงดำและฮู่ซ่างเผือก โดยเส้นทางเหล่านี้เป็นเส้นทางที่ปลาใช้อพยพตามปกติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลลาวยังออกมายืนยันว่าตนเองได้ศึกษารายละเอียดของโครงการเขื่อนดอนสะโฮงเป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็น ด้านวิศวกรรม ความเป็นไปได้ของโครงการ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และให้คำมั่นว่าเขื่อนดอนสะโฮงจะไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสัตว์น้ำ เนื่องจากเป็นโครงการที่ใช้พื้นที่แม่น้ำโขงเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ระหว่างที่ประเด็นเขื่อนดอนสะโฮงยังคงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่นั้น รัฐบาลลาวยังคงมอบหมายให้กระทรวงพลังงานและบ่อแร่ติดตามการพัฒนาของเขื่อนดอนสะโฮงในบริเวณฮู่เสง รวมถึงให้สนับสนุนแก่ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป โดยมุ่งเน้นไปที่เส้นทางอพยพของปลา รวมถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพของการประมงให้มีความยั่งยืน ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลลาวยังมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับโครงการเขื่อนดอนสะโฮง ซึ่งมีกระทรวงพลังงานและบ่อแร่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดอบรมปฏิบัติการ เพื่ออธิบายโครงการเขื่อนดอนสะโฮงและสิ่งที่รัฐบาลลาวให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่เกิดจากเขื่อนแห่งนี้ โดยมีตัวแทนจากคณะกรรมการแม่น้ำโขงและองค์การพัฒนาเอกชน และประเทศเพื่อนบ้านเข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ในการอบรมดังกล่าวได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากนักสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบเขื่อนดอนสะโฮงขั้นตอนสุดท้ายซึ่งนักสิ่งแวดล้อมและองค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับโครงการเขื่อนดอนสะโฮงว่าจะส่งผลกระทบด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพน้ำ ดินตะกอน ปลาโลมาอิรวดี เส้นทางอพยพของปลา ดังนั้นรัฐบาลลาวและกระทรวงพลังงานและบ่อแร่ให้คำมั่นแก่ภาคประชาสังคมว่าจะนำเอาความคิดเห็นนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการออกแบบเขื่อนดอนสะโฮง ให้เป็นมิตรแก่สิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและให้ความร่วมมือตามข้อตกลงแม่น้ำโขงใน ค.ศ.1995 ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง

ส่วนผู้มีอำนาจในแขวงจำปาสัก สปป.ลาว ได้ออกมาสนับสนุนโครงการ เชื้อนดอนสะโฮงและหวังว่าเชื้อนดอนสะโฮงจะสามารถกระตุ้นการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในแขวงจำปาสัก เนื่องจากในบริเวณคอนพะเพ็งนั้น ถือเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) ที่เต็มไปด้วยจำนวน นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากที่ต้องการเยี่ยมชมความสวยงามของคอนพะเพ็ง จากรายงานของแขวงจำปาสักแสดงให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 500,000 คน ในค.ศ. 2013 และ 400,000 คน ใน ค.ศ.2012 อัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวนี้ได้นำไปสู่การพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยวใน แขวงจำปาสัก เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาในแขวงจำปาสักมากยิ่งขึ้นและสามารถก่อให้เกิดรายได้ต่อประชาชนในแขวงจำปาสักและ รัฐบาลลาว ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ที่สำคัญควรมีกระแส ไฟฟ้าที่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของนักท่องเที่ยวและประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณลาวใต้ ดังนั้นผู้มีอำนาจในแขวงจำปาสัก จึงเล็งเห็นว่าเชื้อน ดอนสะโฮงนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการท่องเที่ยวในแขวงจำปาสัก (Ekaphone Phouthonesy, 2014: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการพัฒนาไม่ได้เป็นเรื่อง ภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเฉกเช่นในอดีต การพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับ การต่อสู้และการต่อรองนิยามความหมายของการพัฒนา หากมองวิวัฒนาการ เมืองระหว่างทั้ง 2 กลุ่มจะเห็นได้ว่า ทั้งฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านการสร้าง เชื้อนดอนสะโฮงนั้น ต่างมีการนิยามความหมายของการพัฒนาที่แตกต่างกัน หากกล่าวถึงในมิติของรัฐบาลลาวในฐานะผู้สนับสนุนพบว่า การพัฒนาให้ทัน สมัย ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคและคุณภาพชีวิตนั้น ถือเป็นการพัฒนาที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาลลาวและสามารถนำรายได้เหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาประเทศและหลุดพ้นจากสถานะด้อยพัฒนาตาม แผนที่รัฐบาลลาวระบุไว้ ในขณะที่เดียวหากมองในมิติของภาคประชาสังคมกลับ

พบว่า การพัฒนาให้ทันสมัยนำมาซึ่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนที่พึ่งพิงทรัพยากรแม่น้ำโขง ดังนั้นการดำเนินการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานบนแม่น้ำโขงนั้น ควรจะมีการศึกษาผลกระทบให้อย่างถี่ถ้วน รวมถึงฟังเสียงของประชาชนในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยจากโครงการ ดังกล่าว ถึงแม้ว่าทั้งสองกลุ่มมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการพัฒนาที่แตกต่างกัน แต่ กลับมีการหยิบยกเรื่องของสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความชอบธรรมของแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ เรื่องการพัฒนาให้ทันสมัยกับปัญหาสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสิ่งที่ไม่สามารถ แยกออกจากกันได้ และสามารถนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบ ต่างๆเพื่อบรรลุต่อความเป้าหมายของแต่ละกลุ่มนั่นเอง

บทสรุป

ถึงแม้ว่าโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็น อย่างมากจากภาคประชาสังคม รวมถึงกลุ่มประเทศอื่นๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แต่รัฐบาลลาวยังคงประกาศเดินหน้าโครงการดังกล่าว หลังจากศึกษาผลกระทบ และเป็นไปได้กว่า 7 ปี อันนำไปสู่วิวาทะทางการเมืองระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุน และต่อต้าน โดยกลุ่มผู้ต่อต้านโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงนั้น ประกอบด้วย องค์การพัฒนาเอกชน นักวิชาการ นักวิชาชีพด้านการพัฒนา หรือเรียกว่าเป็น ภาคประชาสังคม กลุ่มภาคประชาสังคมได้เล็งเห็นถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและ ความหลากหลายทางชีวภาพที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการก่อสร้างเขื่อนดอนสะโฮง เสร็จสิ้น ส่วนรูปแบบของการต่อสู้และต่อรองของกลุ่มภาคประชาสังคม คือ การ ยื่นจดหมายแก่รัฐบาลลาว คณะกรรมการแม่น้ำโขงและรัฐบาลประเทศสมาชิก ในกรอบอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง รวมถึงการจัดงานประชุมระดับภูมิภาคเกี่ยวกับ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากโครงการเขื่อนดอนสะโฮงเสร็จสิ้นและลงนาม ต่อต้านเขื่อนดอนสะโฮง เพื่อให้ประเด็นดังกล่าวเป็นที่จับตามองต่อเวทีสาธารณะ และให้รัฐบาลลาวยุติโครงการสร้างเขื่อนดังกล่าว ส่วนกระแสการสนับสนุนนั้น พบว่า รัฐบาลลาวได้เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการขาย

กระแสไฟฟ้าให้แก่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงตอบสนองความต้องการบริโภคไฟฟ้าในบริเวณลาวตอนใต้ จึงส่งผลให้เกิดการสนับสนุนโครงการเชื่อมดอนสะโฮง ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลลาวยังคาดหวังว่าจะสามารถนำรายได้ที่ได้รับจากการขายกระแสไฟฟ้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อหลุดพ้นจากความยากจนและสถานะด้อยพัฒนาก่อน ค.ศ. 2020 แต่ด้วยกระแสการต่อต้านจากภาคประชาสังคม ได้ส่งผลให้รัฐบาลลาวต้องออกมาชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับเขื่อนดอนสะโฮงเพิ่มเติม รวมถึงเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของภาคประชาสังคมเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว นอกจากนี้รัฐบาลลาวได้ออกมาปฏิญาณว่าจะสร้างเขื่อนด้วยความรับผิดชอบและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงให้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศออกมานำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเขื่อนดอนสะโฮงเพิ่มเติม โดยผู้เชี่ยวชาญได้ระบุว่า เขื่อนดอนสะโฮงนั้น จะก่อสร้างบนแม่น้ำโขงเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น และผู้เชี่ยวชาญยังยืนยันว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำโขงตอนล่างอีกด้วย อย่างไรก็ตามโครงการเขื่อนดอนสะโฮงยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับความวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางและรัฐบาลลาวได้ประกาศหยุดการดำเนินการก่อสร้างชั่วคราว เพื่อรอให้วาระการประชุมว่าด้วยเรื่องการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงเข้าสู่ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีของทั้ง 4 ประเทศ ของคณะกรรมการจัดการแม่น้ำโขงในเดือนเมษายน ค.ศ.2014

เอกสารอ้างอิง

หนังสือและบทความ

ยศ สันตสมบัติและคณะ (2014). *อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงใต้ชะเง้องสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ*.
เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.

Gerard Edward Ryan. (2014). *The Don Sahong Dam and the Mekong dolphin. Cambodia: World Wide Fund For Nature*. Anonymous.
(n.d). National growth and poverty eradication strategy. n.p.

International Union for Conservation of Nature. (2009) *Siphandone: the Mekong under threat*. Bangkok: IUCN Asia Regional Water and Wetlands Program.

Maria Sarena l. Diokno and Nguyen Van Chinh.(2009). *The Mekong arranged & rearranged*. Chiang Mai: Mekong Press.

Ministry of Planning and Invetment. (2011). *The seven five-years national socio-economic development plan (2010-2015)*.
Vientiane: Ministry of Planning and Investment.

VattanaPholsena and Ruth Banomyong. (2006). *Laos from buffer state to crossroads?*. Chiang Mai: Mekong Press.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการแม่น้ำโขง. (ม.ป.ป.) *ภารกิจของคณะกรรมการแม่น้ำโขง*.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.mrcmekong.org/thai>, สืบค้น
30 มีนาคม 2557.

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน.(ม.ป.ป.) *เขื่อนดอนสะโฮงในลาว: ความคิดเห็นของกัมพูชา
ไทยและเวียดนาม*. [ออนไลน์].เข้าถึง ได้จาก[http://thaipublica.
org/2014/02/don-sahong-meeting-2/](http://thaipublica.org/2014/02/don-sahong-meeting-2/), สืบค้น 31 มีนาคม 2557.

- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. (2014). ชาวบ้านกัมพูชาเรียกร้องให้รัฐบาลลาวเลื่อนการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง[ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก <http://lao.voanews.com/content/villagers-call-for-postponement-of-laos-dam/1856222.html>, สืบค้น 31 มีนาคม พ.ศ.2557.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. (2014). ลาวจัดการประชุมเปิดกว้างเผยแพร่ความคืบหน้าในการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง.[Online] เข้าถึงได้จาก<http://lao.voanews.com/content/laos-reports-on-progress-of-its-don-sahong-dam-construction-project/1872696.html>, สืบค้น 31 มีนาคม 2557.
- ทรงฤทธิ์ โพนเงิน. (2014). ลาวก่อสร้างเขื่อนไซยะบุรีสำเร็จไปแล้ว 21%. [ออนไลน์]เข้าถึงได้จาก <http://lao.voanews.com/content/laos-sayabouly-hydropower-dam-construction-progressive-by-21-Percent/1853147.html>, สืบค้น 30 มีนาคม 2557.
- สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต. (2014). จากไซยะบุรีถึงเขื่อนดอนสะโฮง สารพัดคำถามกับนโยบาย“เบตตเตอร์” ลาว. เข้าถึงได้จาก <http://www.internationalrivers.org/node/8219>, สืบค้น 30 มีนาคม 2557.
- SomsackPongkhao. (2013). Sahong dam not on Mekong mainstream: engineer. [Online] Available from:[http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/FreeContent_Sahong %20dam.htm](http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/FreeContent_Sahong%20dam.htm), March 31, 2014.
- Anonymous. (2014). Senior official answers questions over Don Sahong dam. [Online] Available from: http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/freeCont_Senior.htm, March 31, 2014.
- EkaphonePhouthonesy. (2013). Don Sahong dam to spur development in Champassak [Online] Available from: http://www.vientianetimes.org.la/subnew/Previous_063s/FreeContent/freeCont_Don.htm, March 1 2013.

EkaphonePhouthonesy. (2014). Laos promises transparency over Don Sahong dam. [Online] Available from: http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/freeCont_Laos%20promises.htm, March 31, 2014.

Vientiane Times. (2014). Don Sahong site visit: A fact-finding tour, not a sales pitch. [Online] Available from: http://www.vientianetimes.org.la/FreeContent/FreeConten_Don_sa_hong.htm, March 31, 2014.

Vientiane Time. (2013). Govt reiterates stance on Don Sahong Dam project. [Online] Available from: http://vientianetimes.org.la/sub-new/Previous_014/FreeContent/FreeConten_Govt.htm, March 30, 2014.

